

ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN SİGARA ALIŞKANLIKLARI VE REKLAM

Arka Taşının Arka Taşına İkrarı "SİGARA"

Seher ER*

Abstract

The research named "The Habits of cigarette of University Youth and Adverstisement" has been applied to the students of 19 University in İstanbul.

The objectives of this research are to find out the reasons for smoking, the frequency of smoking and to ascertain the other products which are consumed with cigarette.

As a result of this research, it was ascertained that the prohibitions are fringed by the university youth.

Key words: consumer habits, consumer, advertisement

.....

---

* Yrd..Doç.Dr., İstanbul Üniversitesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü

1.Araştırmanın Amacı

“Üniversite Gençliğinin Sigara Alışkanlıkları ve Reklam ” başlıklı araştırma Üniversite öğrencilerinin sigara kullanma durumunu, sigara kullanmaya başlama yaşını, sigara kullanmaya kimden etkilenererek başladığını, kapalı ortamlarda sigaranın etkisini belirlemek ve sigara paketleri üzerinde yazılı “sigara sağlığa zararlıdır” iletilisinin, üniversite öğrencilerinin sigara tüketim alışkanlıkları üzerindeki etkisini saptamak amacıyla yapılmıştır.

2.Araştırmanın Yöntemi

“Üniversite Gençliğinin Sigara Alışkanlıkları ve Reklam ” başlıklı araştırma sormacaları; İstanbul'da bulunan, On Dokuz Üniversitenin öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırmanın evreni, devlet ve vakıf üniversitesi öğrencileridir. Örneklem cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Araştırmada, “Kademelendirilmiş Raslantısal Örnekleme Yöntemi” kullanılmıştır.

3. Araştırmanın Birebir Düşümleri

3.1.Sigara Denilince Akla Gelen İlk Sözcük

	n	%
Duman	69	13,8
Zevk/keyif	56	11,2
Bağımlılık	27	5,4
Hastalık	26	5,2
Nikotin	24	4,8
Rahatlama	23	4,6
Kötü koku	23	4,6
Zehir	22	4,4
Marlboro	21	4,2

İLETİŞİM FAKÜLTESİ DERGİSİ/Üniversite Gençliğinin Sigara Alışkanlıkları ve Reklam

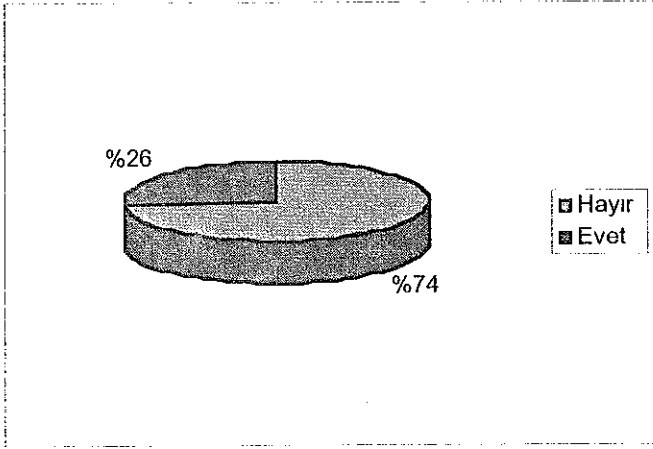
Zararlı	20	4,0
Kanser	16	3,2
Stres	14	2,8
Ölüm	13	2,6
İğrenç	12	2,4
Kül-tablası	12	2,4
Yaşam	11	2,2
Tütün	10	2,0
İhtiyaç	9	1,8
Geraksız	7	1,4
Arkadaşlar	5	1,0
Pahalı	5	1,0
Kahve-çay	5	1,0
Çakmak	4	0,8
Daha fazlasını iste	3	0,6
Ferahlık	3	0,6
Vazgeçilmez	3	0,6
Güzel	3	0,6
Izmarit	3	0,6
Zam	2	0,4
Harika	2	0,4
Tiryakî	2	0,4
Camel	2	0,4
Neşeli ortam	2	0,4
Ateş	2	0,4
İradesizlik	2	0,4
İçki	1	0,2
Efkar	1	0,2
Oksürük	1	0,2
Babam	1	0,2
Toprak	1	0,2
Ceza	1	0,2

Erkekler	1	0,2
Ozgürlük	1	0,2
Fantezi	1	0,2
Ucuz	1	0,2
Winston	1	0,2
Yemeğe cila	1	0,2
Chesterfield	1	0,2
Maltepe	1	0,2
Mola	1	0,2
Yanıtız	22	4,4
Toplam	500	100,0

“Üniversite Gençliğinin Sigara Alışkanlıkları ve Reklam” başlıklı araştırma kapsamında, Üniversite Öğrencilerine “sigara denince akıllarına gelen ilk sözcük nedir? sorusu sorulmuştur. Bu soruya alınan yanıtlar değerlendirildiğinde öncelikle **“Duman”** daha sonra **“Keyif”** ve **“Bağımlılık”** yanıtlarının verildiği saptanmıştır. Türkçe Sözlük’de (TDK) Sigaranın yanması ile çıkan içinde çeşitli zararlı maddelerin bulunduğu kara ya da esmer renkli gaz olarak tanımlanan “duman”ı gençlerin içlerine çekerek hoş vakit geçirdiği ve sonuç olarak, bu maddenin bağımlılık yarattığı belirtilmiştir.

3. 2. Kapalı Ortamlarda Sigara Yasaklarının Etkisi

	n	%
Hayır	369	73,8
Evet	128	25,6
Yanıtız	3	0,6
Toplam	500	100,0

Tütün mamullerinin zararlarının önlenmesi amacıyla yapılan 4207 Sayılı Tütün Mamullerinin Zararına Karşı Koruma Yasası'nın Birinci Maddesi'nde; bu yasanın ilk amacı şöyle belirtilmiştir: Kişileri tütün ve tütün mamullerinin zararlarından, bunların alışkanlıklarını özendirici reklam, tanıtım ve teşvik kampanyalarından koruyucu tertip ve tedbirler almaktır.

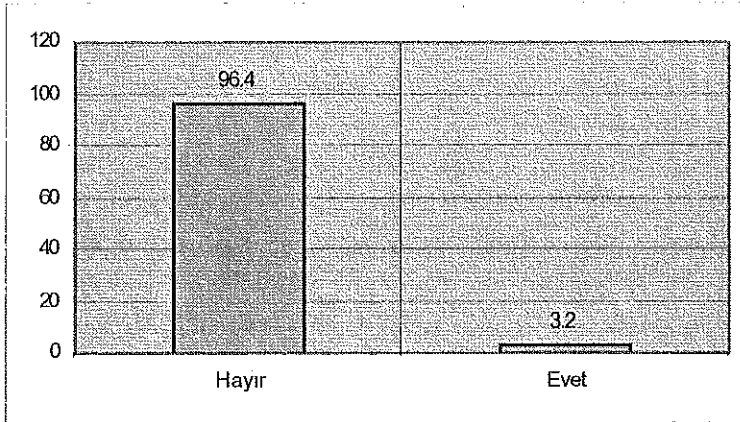
Bu yasanın kapsamında tütün ve tütün mamullerinin içilemeyeceği mekanlar belirlenmiştir. (md.2) Sağlık, eğitim-öğretim ve kültür hizmeti veren yerler ile kapalı spor salonlarında ve toplu taşımacılık yapılan her türlü nakil vasıtaları ve bunların bekleme salonlarında, kamu hizmeti yapan kurum ve kuruluşlardan beş veya beşten fazla kişinin görev yaptığı kapalı mekanlarda tütün ve tütün mamullerinin içilmesi yasaktır. Bu gibi mahallerde tütün ve tütün mamullerinin içilebilmesi için ayrı yerler tahsis edilir. Tahsis edilen yerden sigara içilmeyen mahallere duman gidişini engelleyecek,

havalandırma, tecrit etme gibi tedbirler alınır. Yasada, kurallara uymayanların idari ve adli para cezasının uygulanacağı belirtilmektedir.

Türkiye’de yasanın uygulandığını söylemek çok zor. “Üniversite Gençliğinin Sigara Tüketim Alışkanlığı ve Reklam” başlıklı araştırma sonucuna göre, bu yasanın amacına ulaşmadığı saptanmıştır.

3.3.Sigara Paketlerinin Üzerinde Yer Alan “Sigara Sağlığa Zararlıdır İletisinin Üniversite Gençliği Üzerinde Etkisi

	n	%
Hayır	482	96,4
Evet	16	3,2
Yanıtız	2	0,4
Toplam	500	100,0

Sigara paketlerinin üzerinde yer alan “Sigara Sağlığa Zararlıdır” yazısı gençler üzerinde etkili olmamaktadır.

Sigaranın içinde “kanserojen, radyasyon, tiner, akü metali, tüp gaz, böcek öldürücü, gaz odaları zehiri, oje sökücü fare zehiri, tuvalet temizleyicisi” (<http://www.sigara.gen.tr>) gibi zehirlerin bulunduğu sigara paketinin üzerine yazılırsa etkisi ne olur...?

Ya da çözüm, reklamcı BJ Cunningham’ın yaptığı gibi “Ölüm” sigarası üretmek mi? Simsiyah bir sigara paketinin üzerinde kuru bir kafa resmi ve adının ölüm olduğu bir sigara tabii burada “Ölüm” sigarasının Light’ı da düşünülmüş...! Beyaz bir sigara paketinin üzerinde yine kuru bir kafa resmi..!

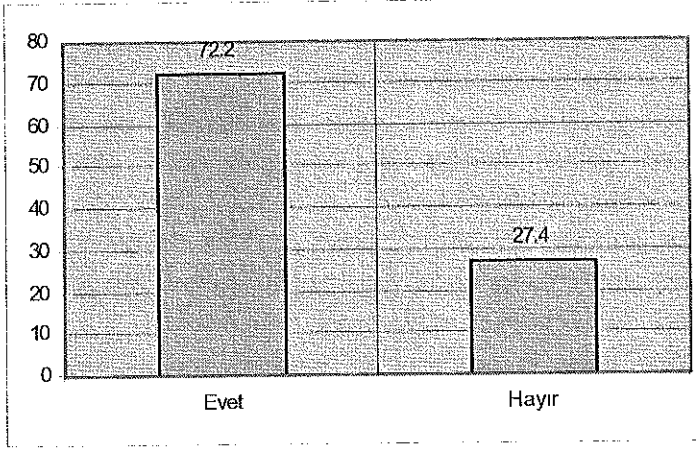
Yine ilginç bir öneri de, sigara paketlerinin üzerinde “sigara öldürür” ya da “sigara içenler daha genç ölür” iletilsinin verilmesidir.

Dünya Sağlık Örgütü ise, sigarayı “Bırak Kazan” kampanyası başlatarak 4 hafta içinde sigarayı bırakanlara 6 milyar ödül vererek, sigara içenlerin sayısını azaltmayı hedeflemektedir.

Yine sigarayla ilgili ilginç bir uygulama ise, Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi’nin “Konuşan Sigara” (12 Ocak 2002) başlıklı haberine göre; “Eş dost yetmiyormuş gibi sigara tiryakileri şimdi de sigara paketlerinin uyarısına maruz kalacaklar. İngiliz tütün makinesi üreticisi Molins, konuşan sigara paketi üretti. Paketin kapağı açıldığında “Sigara Öldürür” gibi önceden kaydedilmiş uyarı mesajları tiryakiyi canından bezdirecek.

3.4.Sigara Kullanma Durumu

	n	%
Evet	361	72,2
Hayır	137	27,4
Yanıtsız	2	0,4
Toplam	500	100,0

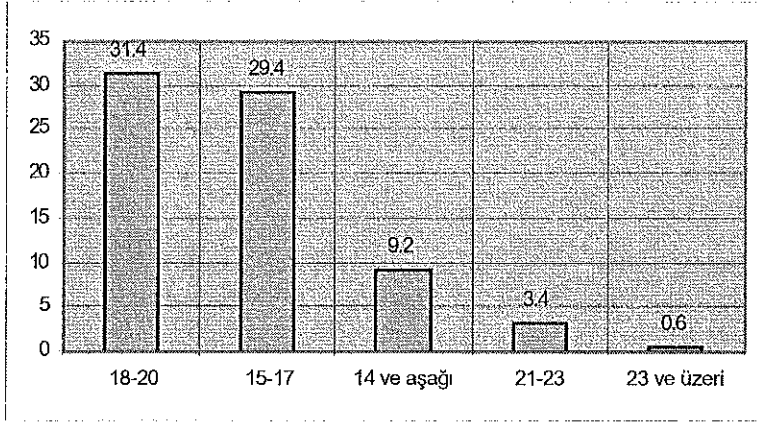

Yapılan birçok araştırmada erkeklerin kadınlara oranla daha çok sigara tükettikleri saptanmıştır. Bu nedenle sigara içen kadın sayısını arttırmak amacıyla, kadına yönelik sigaralar üretilmektedir. "in'deki Yurın "Güzel Kadın" isimli sigara buna bir örnektir. Yine bu konuda kimi sigara şirketleri çeşitli kampanyalar düzenlemektedir.

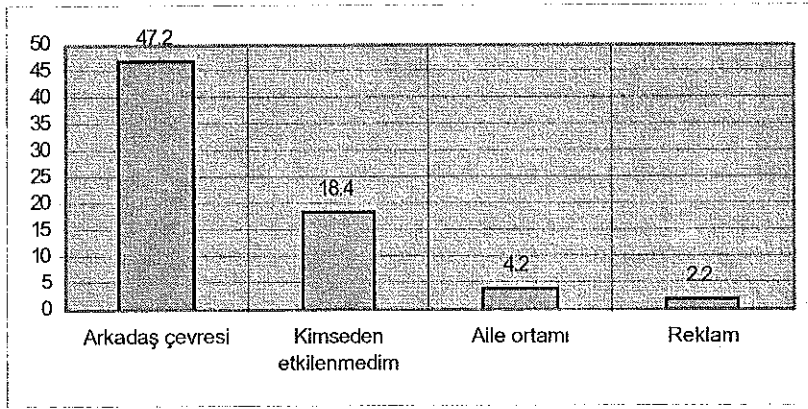
3.5.Sigara Kullanmaya Başlama Yaşı

	n	%
18-20	157	31,4
15-17	147	29,4
14 ve aşağı	46	9,2
21-23	17	3,4
23 ve üzeri	3	0,6
Yanıtız	130	26,0
Toplam	500	100,0

3.6.Sigara Kullanımına Kimden Etkilenilerek Başlandığı

	n	%
Arkadaş çevresi	236	47,2
Kimseden etkilenmedim	92	18,4
Aile ortamı	21	4,2
Reklam	11	2,2
Diğer	11	2,2
Yanıtsız	129	25,8
Toplam	500	100,0

Araştırmaya katılan deneklerin oransal çoğunluğu arkadaşlarından etkilenecek sigaraya başlamıştır. Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğü'nde arkadaşın tanımı şöyle yapılmıştır. Bir işte birlikte bulunanlardan her biri. Arkadaş değil "arka taşı" kavramı ise zarar veren arkadaşlar için söylenir. Bu nedenle,

araştırma ile ilgili sav sözümüz "arka taşının arka taşına ikramı" olmuştur.

Araştırma verileri değerlendirildiğinde ortaya çıkan önemli bir sonuç; sigara reklamlarının yasak olmasına karşın kimi öğrencilerin "sigara kullanmaya kimden etkilenerek başladınız?" sorusuna "reklam" yanıtını vermesi oldukça ilginçtir. Sigara reklamlarıyla ilgili kanunları incelediğimizde hukuki durum şöyledir:

3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanununun 22. Maddesine göre; "Belirli Ürünlerin Reklamı: Alkol ve Tütün ürünleri reklamlarına izin verilemez. Bu madde gereğince, Alkol ve Tütün ürünleri reklamlarının yapılması yasaklanmıştır.

Alkol ve Tütün ürünleri reklamlarının yasaklanmasıyla birlikte aynı kanununun 23.maddesine göre; programların yirmi ikinci maddede yasaklanmış olan mal ve hizmetlerin üretimi veya satışıyla uğraşan özel veya tüzel kişilerce desteklenemeyeceği belirtilmektedir.

Sigara reklamının yapılmasının yasak olmasına karşın bu yasaklar kimi zaman çiğnenmeye çalışılmaktadır. Cumhuriyet Gazetesi'nin Sigara' da Reklam Yasağı Deliniyor" (12.Ocak 2002) başlıklı haberine göre;

"4 Aralık 2001 tarihinde TBMM'ye verilen yasa tasarısında, "Avrupa Birliği kuralları ve sınırlamaları içinde kalmak koşuluyla, Formula 1 adı altında düzenlenen otomobil yarışlarının tütün ve tütün ürünlerinin isim marka kullanılarak reklam ve tanıtımının yapılması konusundaki yasak kapsamından çıkartılması" teklifi yapılmıştır.

Oysa, Avrupa Birliği Komisyonu'nun aldığı karar uyarınca, sigara firmaları 2003 yılından itibaren çeşitli etkinliklere sponsor olamayacaklar. 2004 yılından itibaren ise sigara reklamları yasaklanarak Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde sigara reklamları yapılmayacak, ancak üye olmayan ülkelerde bu yasak uygulanmayacaktır.

4.Sonuç ve Değerlendirme

“Üniversite Gençliğinin Sigara Alışkanlıkları ve Reklam” başlıklı araştırma sonuçları değerlendirildiği zaman ilginç bulgular ortaya çıkmıştır. Bu bulguların kimileri aşağıda belirtilmiştir.

Verilerin değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bulgulardan en önemlisi, Üniversite Gençliğinin sigaraya başlama nedeninin **“arkadaş çevresi”** olmasıdır. Bu nedenle, bu araştırma sonuçları göz önünde bulundurularak sigaranın tanımını değiştirilmiştir. Sigaranın yeni tanımı şöyle yapılmıştır. Sigara; **“arka taşının arka taşına ikramıdır”**. Diğer bir anlatımla, birbirine zarar vermek isteyen arkadaşların birbirlerine ikramıdır. Bir, iki, üç ikram ile başlayan sigara alışkanlığı daha sonra bırakılmayacak, zararlı bir alışkanlık haline gelmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bir diğer önemli bulgu ise, üniversite gençliğinin sigara ile ilgili yasaklara uymadığı gerçeğidir. Üniversite koridorlarında, hangi puntolarla yazılması yasada açık belirtilen sigara içme yasağı ve yasak ile ilgili ceza bulunmasına karşın bu kurallara gençler uymamaktadır. **“189 milyon olan sigara cezası”** gençler üzerinde, caydırıcı bir etki yapmamaktadır. Yine araştırma elde edilen önemli bir sonuç da; sigara paketlerinin

üzerinde, çok küçük harflerle yazılı bulunan **"sigara sağlığa zararlıdır"** iletilisinin etkili olmadığıdır. Burada yasa uygulanmakta, ancak yine de etkisi bulunmamaktadır.

Son günlerde, Ülkemizde tartışılan bir konuda, Formula 1 yarışının Türkiye'de yapılmasıyla ilgilidir. Hükümet yetkilileri, Formula 1 yarışının Ülkemizde yapılması için büyük uğraş vermektedirler. Bu tartışmalarda unutulmuş bir şey bulunmaktadır. Sigara reklamının yasak olduğu ve sigara üreten kurumların reklam yapmadıkları gibi sosyal ve kültürel etkinliklere de sponsor olmaları yasal olarak mümkün değildir. Yasada bu kurumların sponsor olmaları yasaklanmıştır. AB ülkelerindeki uygulamadan çok bu kural Türk Yasalarında yer almaktadır.

Bu tartışmalardan önce yine, TBMM'ne verilen bir yasa tasarısıyla, Formula 1 yarışlarının reklam yasağı kapsamında çıkarılmak istenmesi de ilginç bir durumdur.

Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinin oransal çoğunluğunun sigara kullandığı, sigara kullanmaya arkadaşlarından etkilenecek başladığı ve sigara ile ilgili yasakların gençler üzerinde etkisinin olmadığı saptanmıştır. Sigara reklamlarının yasak olmasına karşı kimi öğrencilerin sigaraya başlama nedeni olarak reklamları belirtmeleri de ilginç bir saptamadır.

Kaynakça

- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu (TDK) Türkçe Sözlük, Milliyet Yayınları, İstanbul 1992.
- Akademedya (Akademik Medya ve Kamuoyu Araştırmaları Grubu) Sigara Araştırması Anket Formu.
- GORDON Marshal, (Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü), Sosyoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999.
- Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi, Tekno Haber, "Konuşan Sigara", 12 Ocak 2002
- KOCABAŞ Füsün, Elden Müge, Reklamcılık Kavramlar, Kararlar, Kurumlar, İletişim Yayınları 1987
- KLEIN Richard, (Çev. Tomris Uyar), Sigaranın Saltanatı, İletişim Yayınları, 1995
- Püsküllüğü, Ali, Öz Türkçe Sözlük, Genişletilmiş 11.Baskı, Arkadaş Yayınları, 1994
- 4207 sayılı Tütün Mamullerinin Zararlarına Karşı Koruma Yasası.
- <http://www.sigara.gen.tr>.